

Sluttrapport museumsprogram

Navn på virksomhet	Preus museum
Organisasjonsnummer	874 240 672
Kontaktperson	Kristin Aasbø for Ingrid Nilsson
Telefonnummer kontaktperson	Kristin.aasbo@preusmuseum.no
E-postadresse kontaktperson	41 30 99 55
Prosjekttittel	TID, STED, ROM

Kort oppsummering av prosjektet

I prosjektet har Preus museum arrangert forskjellige delprosjekt der deltakerne har fått anledning til å dokumentere sin egen virkelighet ved hjelp av fotografi og tekst. Prosjektet har blitt realisert i en rekke norske fengsler, med pensjonister, og med eksterne samarbeidspartnere. Resultatene fra prosjektene har blitt innlemmet i museets samling og resultatene har blitt stilt ut og formidlet for offentligheten. Målsetningen har vært at erfaringene fra arbeidet skulle resultere i en metode som blir integrert i museets videre arbeid, og som også blir tilgjengeliggjort for andre.

I fengselsprosjektet, som var det første delprosjektet, ble det arrangert workshops i til sammen fem norske fengsler. Samarbeidspartnere i dette arbeidet var billedkunstner Tina Enghoff og fengselsprest Kamille Nygård. I prosjektets startfase ble det lagt vekt på de praktiske aspektene ved å gjennomføre en workshop, og på hvilken måte man kunne samle dette i en metodeveiledning. Det var i tillegg satt opp en referansegruppe som kunne bistå i evalueringen av metoden. Grunnet Covid-19 som førte til avlysning av en rekke delprosjekt ble vi nødt til å fokusere på alternativer. Dette ga et erfaringsgrunnlag som ikke var forutsett, og resulterte i at vi kunne gjøre en grundigere evaluering av hva som var kjernen i prosjektet.

Kort omtale av bakgrunn og problemstillinger

Museene har en spesiell samfunnsrolle og i Framtidas museum står det blant annet at museene skal «gjenspeile samfunnet, delta i demokratiprosessen og reflektere et mangfold av perspektiver og virkeligheter.» (Framtidas museum, s. 123) Prosjektet TID, STED, ROM ga oss en mulighet til å virkeliggjøre disse målsetningene ved å gi stemmer som det sjelden lyttes til, et rom for å bli hørt og til å delta i samfunnet gjennom å benytte seg av fotografi. Prosjektet står for en viktig kursendring for museet da det viser en satsing på innsamling av mangfoldig samtidsdokumentasjon med en tydelig uttalt involveringsmetodikk.

Bakgrunn for metoden

Metodikken som har blitt brukt og videreutviklet i prosjektet baserer seg på erfaringer opparbeidet under workshopene utført i norske fengsler. Workshopene ble initiert av Preus museum og opplegget har blitt utarbeidet og utført i samarbeid med billedkunstner Tina Enghoff og fengselsprest Kamille Nygård. Et slikt samarbeid kan være krevende fordi man har forskjellige forventninger, og det å bli evaluert kan være sårbart, noe som potensielt kan gjøre samarbeidet mindre konstruktivt. Museets visjon har vært å evaluere kontinuerlig for å utbedre metodikken underveis. Dette kan ha gått ut over den kunstneriske friheten til samarbeidspartneren. Museet har på mange måter hatt en annen agenda enn Enghoff og

Nygård da vår innfallsvinkel har vært å etablere en metodikk med utgangspunkt i det de ser på som en uavhengig kunstnerisk prosess. Det at prosjektet har blitt utarbeidet og utført i fellesskap med uavhengige kunstnere har resultert i at det har oppstått diskusjoner rundt for eksempel eierskap. Museets standpunkt i denne diskusjonen har vært at et deltakerbasert prosjekt kun er vellykket dersom eierskapet ligger hos deltakerne. Trass i disse ulike ståstedene, har prosjektet etter hvert blitt mer skjerpet, fokusert og profesjonelt. Dette kan særlig merkes på at materialet som har blitt samlet inn etter hvert har fått en større bredde, og at de strukturelle problemene som oppsto i startfasen har blitt færre. Med utgangspunkt i disse erfaringene kan grunnlaget for metodikken derfor sees på som en oversettelse og tolkning av en kunstnerisk metode som har til hensikt å tilgjengeliggjøre denne måten å arbeide på.

Åpenhet

Med et demokratisk fellesskap som ideal, ønskes ulike syn velkommen fordi møter mellom ulikheter bidrar til utvikling av ny kunnskap. Ved å benytte en sokratiske metode og undres sammen med deltakerne uten å lede dem mot svar, danner man et godt grunnlag for samtaler som føyer seg inn i en sosiokulturell og sosialkonstruksjonistisk kunnskapstradisjon. Det er viktig at man allerede i utformingen av slike prosjekter er bevisst på å være åpen om hva slags målsetninger og forventninger man har som arrangør. Ved å vise åpenhet rundt dette får man tidlig avveid også deltakernes forventninger og målsetninger. Erfaringene tilsier at når deltakerne forstår at det er de som står i sentrum, og at resultatet avhenger av hva de vil, blir følelsen av eierskap større.

Definisjonsmakt

Som arrangør har det for oss vært en viktig målsetning å gi slipp på definisjonsmakten. Idealet har vært at deltakernes bidrag ikke skal være definert av museets agenda, men være en historie av og ikke om deltakerne. Dette er et mål som har vært kommunisert i møte med deltakerne, men samtidig ser vi at det alltid vil være en grad av arrangør- eller institusjonspreg på arbeidet som blir gjort. Underveis ble deltakerne veiledet i fotografering og i refleksjon rundt tekst og seg selv. Innsatsen deltakerne la inn skulle oppleves som deres egen. Fokuset i veiledningen og samtalene har derfor hele veien vært å få frem hva deltakerne ønsket å formidle på en tydelig måte uten å legge for sterke føringer. Det er deltakerne som i siste instans har godkjent eget materiale til innlemming i museets samling. Samtidig er det opp til museet å lage en endelig sammenstilling av materialet basert på deltakernes ønsker for formidling. Det vil si at det skjer et siste kuratorisk grep i arbeidet for å sette deltakernes bidrag inn i en større sammenheng. Dette er ikke nødvendigvis et problem for en god prosess og nok hensiktsmessig, men denne fremgangsmåten kunne kanskje i enda større grad vært kommunisert som en del av prosessen både til deltakere og publikum.

Skillelinjen mellom det personlige og private

Under workshopene opplevde vi å få nære og til dels vanskelige historier fra deltakernes liv. Noe av dette ble fortalt i en til en samtaler med en av workshoplederne, men også i gruppesamtaler. Det er lett å få en viss omsorgsfølelse for de som er med. Vi er i en dialog som oppleves som nær, men samtidig er det viktig å påpeke at denne nærheten kommer med begrensninger. Som ledere må vi ha tydelige skillelinjer mellom det som er personlig og privat. Vi kan dele personlige enkeltfortellinger som er gjenkjennelige for de fleste, men vi skal alltid ha en profesjonell rolle der vi viser empati og forståelse gjennom å lytte uten å bevege oss inn på det som er privat. På den måten kan man si at man er nær deltakerne ved å være oppmerksomt til stede.

De vanskelige historiene

Vi skal være vare på å grave for mye i det som kan oppleves som vanskelig eller traumatisk. Dette vil ikke si at man ikke skal åpne opp for å kunne dele de vanskelige tingene, men at det er viktig å ha et konstruktivt fokus i samtalene for å synliggjøre at deltakeren er mer enn bare det som er vanskelig. Dette oppnår man ved å fokusere på hvordan deltakeren ønsker å fremstille seg selv ovenfor et publikum. Om det kommer frem noe i samtaler som er av sensitiv art, så er ikke dette informasjon som nødvendigvis skal deles med publikum. Det er mange tematikker som kun tilhører dialogens rom. Det kan også være at det er deltakere i gruppa som synes temaet er problematisk og som dialogleder bør man være oppmerksom på dette. Kanskje kan tegn som innesluttethet, eller liten deltagelse tyde på at temaet er vanskelig. Resultatet fra workshopene skal formidles til et publikum, og deltakerne skal være sikre på at det som skal deles er innenfor deres grenser, men også grensen til et tenkt publikum. I et av fengselsprosjektene ble vi for eksempel oppmerksomme på at en av tekstene kunne referere til den innsattes dom og derfor var av sensitiv art. I tillegg ville den kunne oppleves støtende eller provoserende for et publikum og/eller pårørende. Ved å være bevisst på at enkelte ting ikke bør deles kan man løfte de personlige fortellingene opp til noe som kommuniserer på et mer universelt plan. Dette gjør at deltakerne fremstår som mer mangefasetterte samtidig som personvernet står i fokus og publikum tas hensyn til.

Personlig ytringsfrihet

Selv om workshopenes tema har hatt fokus på deltakernes liv og tanker, er det personlige tett knyttet opp mot det politiske. Temaer knyttet til eget liv handler også om hvordan man ønsker at verden skal se ut. I visse tilfeller kan det vi anser som mer ekstreme holdninger være en utfordring i et slikt arbeid hvor målet er at deltakerne selv skal sette agendaen for det som blir fortalt. Selv om det i gjennomførte prosjekter ikke har vært en stor problemstilling, kan man se for seg at for eksempel sterke motsetningsforhold og debatt kan føre til turbulens. Hva gjør man om ytringer fremstår som konspirasjonsteorier, eller er direkte fiendtlige? Fokus i våre workshoper har derfor igjen vært å fokusere på enkeltindividets fortelling og følelser. Ved å ta i bruk allmenne begrep som tid, sted og rom gir vi deltakerne en mulighet til å bruke erfaringer fra eget liv og til å samles om begreper som gjelder alle på ulikt vis, samme hva slags ståsted de har.

Lokal forankring

Dersom man har tatt et utgangspunkt i noe som har en lokal tilknytning til egen institusjon kjenner man sin målgruppe godt. Prosjektene har også klart størst nedslagsfelt dersom de vises nær der de er produsert. Det at slike prosjekter har et samfunnsengasjert perspektiv, et tydelig lokalt nedslagsfelt og en veldedig profil gjør at de kan ha gode forutsetninger for å få økonomisk støtte. Det at et prosjekt er lokalt forankret innebærer selvsagt ikke at nedslagsfeltet kan være langt større. Man vil imidlertid få mye igjen for å begynne på hjemmebane og heller øke ambisjonsnivået ut fra den lokale plattformen.

Korte og intensive perioder eller langsiktige prosjekter?

Både det å holde en workshop og det å utføre et samlingsbasert opplegg som strekker seg over tid, har fordeler og ulemper. Workshopformatet er tidsbegrenset til en kort og intensiv periode, og fungerer svært godt for eksempel når man arbeider i samarbeid med institusjoner og grupper det er vanskelig å arbeide med over tid. Det at workshopopplegget er konsentrert rundt en kort og intensiv periode gjør at det er en effektiv måte å få raske resultater og en gruppe som raskt blir trygg og sammensveiset. Resultatet fra et workshopbasert opplegg vil imidlertid bli noe begrenset ved at det er lite rom for personlig utvikling underveis med et bildemateriale som i stor grad begrenser seg til oppgaveløsning. Dette gjør bildene og tekstene lette å bearbeide etterpå for å få et enhetlig uttrykk, men resultatet kan bære noe preg av at det er et potensiale som ikke har blitt utnyttet

til det fulle. Gjennom å arbeide samlingsbasert over tid skaper man et større rom for individuell utvikling og enkeltstående bidrag som står sterkere på egne ben. Ting tar imidlertid lengre tid, noe som kan føre til at det blant annet er vanskeligere å opparbeide en gruppetilhørighet, som igjen kan føre til frafall. Resultatet til hver enkelt deltaker vil på denne måten bli mer substansielt med et større antall bilder og tekster fordi det er større rom for individualitet. Av samme grunner vil det gi et materiale som er mer krevende å bearbeide i etterkant. Måten man ønsker å legge et løp på er en avveining som må tas med utgangspunkt i den gruppen man ønsker å arbeide med, og de mulighetene som finnes for å kunne ha en kontinuitet i arbeidet.

Plan B

Det er ikke sikkert at planene en opprinnelig har for et slikt prosjekt er gjennomførbare, og at aktivitetene fungerer slik en har tenkt. Det er derfor essensielt at en er lydhør ovenfor gruppen en arbeider med, og heller lar deltakerne bane ut en vei i løpet av prosessen. Man må alltid ha en plan B, C, D, E eller F parat, slik at man raskt kan speile deltakernes behov. En evaluering og revidering av planer i forkant av hvert møte med gruppen bør derfor gjøres for å ta hensyn til deltakernes behov og ønsker og er man forberedt på at dette kan det komme til å skje stiller man langt sterkere. Det å ha en ressursbank av oppgaver kan veie noe opp for dette og gjøre arbeidet lettere og mer fleksibelt.

Oppfølging av deltakere over tid

Når en legger til rette for samtaler i grupper over tid, danner en et fellesskap for en bestemt periode. Fellesskapet kan bli mer eller mindre vellykket, men for noen kan det oppleves som svært meningsfullt. I workshopen 60 + har det kommet tilbakemeldinger om at gruppen og arbeidet som ble startet sommeren 2020 var meningsfullt og at det var litt tomt da det ble ferdig. Hva nå liksom? Flere av deltakerne hadde nok forventinger om noe mer etterpå. Som arrangør bør man tenke over i hvilken grad man skal følge opp det fellesskapet som er dannet i etterkant. Prosjektleder har i etterkant av workshopene åpnet opp for epostkontakt med deltakere for å ivareta kontakten og deltakerne holdes også jevnlig informert om museets aktivitet. Det å holde på kontakten gjør det mulig å re-aktivisere de deltakerne som ønsker det. På den måten kan man høste de frøene man har sådd og engasjere tidlige deltakere også i nye prosjekter.

Covid-19

Den største uforutsette problemstillingen vi møtte i løpet av prosjektperioden var Covid-19. Prosjektet ble dessverre relativt hardt rammet av pandemien, siden det i stor grad baserer seg på utadrettet virksomhet og samarbeid. Dette førte til at flere delprosjekt ble forsinket og/eller avlyst, noe som igjen førte til merarbeid og til å begynne med også en følelse av å ikke komme i mål. Imidlertid har pandemien også tvunget oss til å tenke alternativt rundt prosjektet, til å finne nye løsninger og til å innse at vi kanskje til dels var inne på feil spor. For det første fikk vi selvsagt en ny og høyaktuell tematikk å ta for oss, og vi ble i tillegg tvunget til å nye måter å arbeide på. Dette var blant annet bakteppet for prosjektet 60+, et prosjekt som tilførte mye nytt både med tanke på det å arbeide langsiktig og nettbasert. Pandemien tvang oss til å revidere prosjektet på nytt, og gjorde oss på mange måter mer bevisste på hva som burde være kjernen av metodeveiledningen, nemlig samtalene rundt deltakernes bilder og tematikkene som ble tatt opp. I tillegg til dette utvidet situasjonen og den utsatte rapporteringsfristen prosjektet for museet. Dette innebar at prosjektet førte til en fast ansettelse av prosjektleder som mangfoldskurator og at prosjektet raskere ble implementert i museets ordinære drift.

Kort omtale av gjennomføring og metode, herunder eventuelle avvik

Om utsatt sluttrapport og manglende måloppnåelse

Det ble i 2020 søkt om utsatt sluttrapportering på grunn av pandemien. Slik vi anser det var uttestingen av metodikken på egenhånd og ved samarbeidsinstitusjonene essensiell for å sikre overføringsverdien. Pandemien strakk seg dessverre lenger enn fryktet og høsten 2021 gikk prosjektleder ut i foreldrepermisjon, noe som betød at det ikke kunne planlegges prosjekter i denne perioden. Av denne grunn er dessverre ikke alle prosjektene som var planlagt gjennomført trass i at prosjektet ble utvidet med ett år. Dette innebærer at vi ikke har nådd alle de målsetningene vi ønsket, men at det for å dekke opp har tilkommet nye delprosjekt og at prosjektet har blitt plassert inn i et mer langsiktig perspektiv innenfor museets drift.

Gjennomføring av delprosjekter

Workshop TID i Bjørgvin fengsel

Ble holdt i uke 11 i 2019 med 7 deltakere. Marianne Valderhaug fra referansegruppen var med som observatør på to av dagene noe som gjorde at vi fikk et verdifullt perspektiv på arbeidet og kunne evaluere metodikken grundig.

Workshop STED i Halden fengsel

Ble holdt i uke 21 i 2019 med 8 deltakere. Ved å arbeide innenfor rammene til et lukket fengsel fikk vi belyst mange av problemstillinger knyttet til definisjonsmakt i en kanskje enda sterkere grad enn når vi har arbeidet i åpne fengsler.

Workshop STED Bastøy fengsel

Ble holdt i uke 37 i 2019 med 8 deltakere. I forbindelse med workshopen ble det etablert et meget godt samarbeid med fengselsledelsen. Museets formidlingsansvarlige var med som observatør.

Workshop ROM Bredtveit fengsel

Ble holdt i uke 40 i 2019 med 5 deltakere. Den kvinnelige referanserammen ga fengselsprosjektet et sterkt og viktig perspektiv vi ikke hadde fra før. Under workshopen var Hilde Lundebjerg fra referansegruppen med som observatør og hun utførte i etterkant også intervjuer med deltakerne.

Workshop ROM nr. 2

Det var planlagt en andre workshop med tematikken ROM i samarbeid med Enghoff og Nygård. Dessverre var vi avhengige av ekstra støtte for å ha midler til å gjennomføre denne noe vi ikke klarte å få til. Denne workshopen ble i ettertid planlagt uten Enghoff og Nygård i samarbeid med Folkenborg museum – Østfoldmusene. Vi hadde en avtale sammen med dem om å holde en workshop i Eidsberg fengsel som skulle bli vist og formidlet ved Folkenborg museum i starten av 2021. Dessverre ble den planlagte workshopen utsatt fire ganger på grunn av pandemien og den ledige utstillingsperioden på Folkenborg har passert.

TID, STED, ROM 60+

Våren 2020 ble landet stengt ned. Verden ble plutselig annerledes, og deler av livet ble satt på pause. Planer måtte avlyses og en kunne ikke lenger treffe mennesker på samme måte som før. Denne forandringen påvirket også prosjektet *TID*, *STED*, *ROM*. Det som skulle bli en travel vår og sommer med workshops og utstillinger, ble plutselig til et stort tomrom i kalenderen. På bakgrunn av disse omskiftningene, bestemte vi oss for å tilby et nettbasert workshopopplegg til en gruppe mennesker som hadde en eneste ting til felles,

nemlig at de var rundt pensjonsalder. Gruppen på 12 deltakere fra hele landet fikk stor innflytelse på workshopopplegget. Det ble raskt bestemt at det skulle strekke seg over hele sommeren slik at de fikk god tid til å arbeide med bildene og tekstene sine.

Mot slutten av workshopperioden bestemte deltakerne seg for hva de ønsket å fokusere på, og arbeidet med å ferdigstille sine individuelle prosjekter med utgangspunkt i dette. Som en avslutning på prosjektet ble det i slutten av september 2020 arrangert en felles samling for deltakerne. I løpet av avslutningshelgen ble det arbeidet intenst med å lande det siste utvalget av bilder og tekst fra en svært produktiv workshop. Rebecca Jafari holdt kurs i hvordan man lager personlige fotobøker, i tillegg til å bistå i utvelgelsesprosessen. I etterkant av workshopen har deltakerne ferdigstilt sine personlige fotobøker for prosjektet noe som også dannet grunnlag for materialet som ble innlemmet i museets samling.

Mitt fristed - Horten Videregående skole

Hva kan være et fristed? Hvilke fristeder finnes fortsatt, og hvilke har forandret seg under pandemien? Medieelever ved Horten videregående fikk i dette prosjektet i oppgave å samarbeide om å iscenesette sine fristeder. Prosjektet ble startet som en workshop på Preus museum i april 2021, og elevene arbeidet videre med oppgaven på skolen under veiledning fra museet frem mot åpningen av utendørsutstillingen i starten av juni.

Ali Riza Mohammadis reise

Prosjektet *På Reise* som opprinnelig ble vist i utstillingen *#JEG – Fra selvportrett til selfie* ble i forbindelse med museumsutstillingen *TID, STED, ROM* vist i en ny konstellasjon som belyste hva som kan skje etter at et prosjekt har blitt fullført. Nytolkningen baserer seg på materiale donert til museet i etterkant av det opprinnelige innsamlingsprosjektet fra en enkelt deltaker og fikk tittelen *Ali Riza Mohammadis reise*. Denne nytolkningen viser på en fin måte effekten av at museet er tilgjengelig for påvirkning og ytterligere bidrag fra deltakere etter at en prosjektperiode er ferdig. I forbindelse med dette ble museets tidligere seniorкуратор som nå er pensjonist, leid inn på prosjektets midler da det var hun som stod for utføringen av det opprinnelige prosjektet.

Utstilling og formidling

TID - Berg fengsel

Pilotprosjektet TID fra Berg fengsel ble utarbeidet til en omreisende utstilling som har turnert bibliotek i Vestfold. Ved hvert bibliotek har det blitt arrangert et foredrag der prosjektleder eller prosjektmedarbeider har formidlet prosjektet i sin helhet. Utstillingen endte opprinnelig sin reise ved å returnere til Berg fengsel i februar 2019. I forbindelse med utstillingsåpningen snakket prosjektleder om prosjektet og det ble også utført en samtale med en av deltakerne, samt assisterende fengselsleder om deres erfaringer fra prosjektet foran en samlet gruppe innsatte og ansatte. Utstillingen har i etterkant av dette turnert flere bibliotek og også blitt vist under Kulturrådets årskonferanse i Trondheim.

STED - Halden fengsel

I september 2019 åpnet vi en utendørs utstilling i Busterudparken i Halden sentrum. Utstillingen ble arrangert i samarbeid med Østfoldmuseene – Halden Historiske samlinger, Kriminalomsorgen, Halden kommune, Sparebank1stiftelsen Halden og Kirkens bymisjon. Her erfarte vi at det lokale nedslagsfeltet og fokuset på synliggjøring gir godt grunnlag for samarbeid og muligheter til å få økonomisk støtte lokalt. Formidlingen ble gjennomført i samarbeid med Halden historiske samlinger gjennom et dialogbasert

formidlingsopplegg rettet mot grunnskole og videregående skole. Formidlingsopplegget fungerte godt men deltakelsen var dessverre litt lav. Formidlingsopplegget har vært åpent tilgjengelig på nett og tilbakemeldingene tilsier at mange skoler på grunn av dette har valgt å besøke utstillingen på egenhånd. Utstillingen skulle opprinnelig stå i 3 måneder, men på initiativ fra Halden kommune og på grunn av pandemien endte den opp med å bli stående i ett år. Etter de første 3 månedene tok Halden kommune og Halden kunstforening over oppsynet og formidlingen av utstillingen.

Denne utstillingen fikk eksterne midler gjennom Sparebank1stiftelsen i Halden og Halden kommune i tillegg til Preus museums egeninnsats. Denne støtten er ikke inkludert i regnskapet siden Østfoldmuseene stod for forvaltningen av midlene.

TID - Bjørgvin fengsel

I februar og mars 2020 arrangerte vi en utstilling med bilder og tekster fra workshopen i Bjørgvin fengsel i samarbeid med Bergen hovedbibliotek. I utstillingen ble det også holdt et arrangement der prosjektassistent Maja Holst Svendsen hadde en samtale med Marianne Walderhaug fra referansegruppen om viktigheten av de eksistensielle samtalene innenfor murene. Etter at utstillingen ble tatt ned ble den sendt videre til Bjørgvin fengsel. Utstillingen der ble åpnet i forbindelse med besøksdagen og henger nå på permanent basis i skolebygget.

STED - Bastøy fengsel

Utstillingen fra Bastøy fengsel ble vist som en utendørs utstilling sommeren 2020 frem til våren 2021. Utstillingen var opprinnelig planlagt på Horten torg, men etter en vurdering ble den flyttet til Karljohansvern slik vi hadde en mulighet til å holde omvisninger i den i fellesferien. Utstillingen ble vist sammen med utstillingen *Ikoniske Bilder*. Siden utstillingen ble vist utendørs var den svært godt besøkt og det ble i tillegg utviklet et eget formidlingstilbud og undervisningsmateriale rettet mot skolen.

Denne utstillingen er ikke utgiftsført i prosjektrengskapet da den inngikk i et større utendørs utstillingsprosjekt finansiert gjennom Stiftelsen Fritt Ord.

ROM - Bredtveit fengsel

Vi har hatt samtaler med Deichmann Bjørvika som er svært positive til å vise utstillingen fra Bredtveit fengsel. Imidlertid satte pandemien kjepper i hjulene for denne utstillingen og den ble avlyst på grunn av tidsmangel i starten av 2021. Vi håper å kunne vise utstillingen i Oslo på et senere tidspunkt.

Museumsutstillingen TID, STED, ROM

Museumsutstillingen *TID, STED, ROM* åpnet 25. april og ble stående frem til og med 17. oktober. Hovedvekten av materialet som ble vist i utstillingen er resultater fra prosjektet. Utstillingen fungerer som en redegjørelse for de fem fengselsworkshopene og 60+. Resultatet fra workshopene settes i utstillingen inn i en bredere kontekst ved at relevante kunstnerskap har blitt trukket inn for å belyse de forskjellige tematikkene som tas opp i deltakernes bilder og tekster. Prosjektet *På Reise* som opprinnelig ble vist i utstillingen *#JEG – Fra selvportrett til selfie* ble i denne utstillingen vist i en ny konstellasjon som belyser hva som kan skje etter at et prosjekt har blitt fullført. Utstillingens formidlingstilbud traff et bredt publikum og fikk mye medieoppmerksomhet, samt gode anmeldelser og tilbakemeldinger.

Mitt fristed - Horten Videregående skole

Resultatet av workshopen for elever på medielinja på Horten videregående skole ble vist i en utendørs utstilling sommeren 2021. Denne utstillingen var åpen parallelt med museumsutstillingen og supplerte sånn sett det man kunne se inne i museet.

Fotografiets dag 2021

Tematikken for Fotografiets dag 2021 var samtidsdokumentasjon og utstillingsprogrammet og foredragene denne dagen hadde mange berøringsflater med prosjektet som på det tidspunktet ble vist i museet samtidig som deler av prosjektet ble presentert i løpet av dagen.

Fotografiets dag er et selvstendig arrangement, så selv om dagen belyste prosjektet er det ikke ført opp i regnskapet.

Evaluering og metodeveiledning

Evaluering av TID

Vi har foretatt evalueringsintervjuer i Berg fengsel og hadde i tillegg et grundig evalueringsmøte etter workshopen i Bjørgvin fengsel. Under møtet ble det lagt særlig vekt på hvordan man skal ivareta likeverdet med deltakerne, samt unngå stigmatisering og det å la prosjektet være preget av egen agenda. Det ble også brukt en del tid på å tydeliggjøre observatørens funksjon og roller under workshopene, samt foretatt en del mindre strukturelle endringer av opplegget. Dette satte føringer for strukturen på de øvrige fengselsworkshopene.

1. Møte med referansegruppen

Under møtet ble det foretatt en analyse av arbeidet i de workshopene som har vært til nå, og vi foretok en revidering av metodeveiledningens innhold etter innspill fra referansegruppens medlemmer. Samarbeidsinstitusjonene presenterte planene for sine prosjekter og fokus ble lagt på hvordan vi kan bistå dem i arbeidet. Samarbeidsinstitusjonene hadde svært høyt ambisjonsnivå, og følte det var vanskelig å komme i gang. Det ble derfor diskutert mye hvordan man skal unngå frykten for å feile, og avtalt at vi holdt en åpen dialog på høsten og vinteren for å spikre et opplegg for hver institusjon.

2. Utkast av metodeveiledningen

Disposisjonen og et førsteutkast til den praktiske delen var klare til møtet med referansegruppen. Et særskilt fokus ble i etterkant av møtet lagt på ressursdelen da denne er viktig i implementeringsperioden. Metodeveiledningen lå etter det første møtet an til å bli mer omfattende enn først tenkt fordi vi ønsket at den skulle dekke flere aspekter av dette arbeidet. Erfaringene fra møtet tilsa at det er et behov å kartlegge så mye som mulig og lage en åpen guide som kan brukes på varierte prosjekter snarere enn en lukket mal som avgrenser bruken.

Revidering av metodeveiledningen

I etterkant av møtet har vi valgt å gå bort fra å skrive en omfattende metodeveileder. I stedet har vi fokusert på å forenkle for å gjøre metodeveiledningen mer tilgjengelig og kortfattet. Denne revideringen er viktig og trenger å skje gradvis for at teksten skal bli både så generell at alle kan benytte seg av den og så spisset at alle skal ha et stort utbytte av den.

Videre arbeid med metodeveiledningen

Metodeveiledningen ble i 2020-21 ikke arbeidet mye med. På grunn av pandemien har vi ikke oppnådd ønsket erfaringsgrunnlag, og vi føler dermed at det er prematurt å slippe den i sin endelige form med kun ett gjennomført samarbeidsprosjekt. Fokus i 2021 var å arbeide frem en forenklet utgave som setter søkelys på det vi anser som de to viktigste aspektene i prosjektet; refleksjonen rundt bilder og dialogsamtalene under workshopene. Metodeveiledningen vil derfor ikke utgis som planlagt, men vil på sikt bli til en stadig voksende ressursbank som vil kunne underlette arbeidet med liknende prosjekter for alle.

Status samarbeidsprosjekter

Trastad Samlinger, Perspektivet museum og Østfoldmuseene – Folkenborg museum forpliktet seg opprinnelig til å utføre egne prosjekter med veiledning fra oss. Disse prosjektene skulle etter planen bli utformet av samarbeidsinstitusjonene med grunnlag i metodeveiledningen og prosjektene skulle utføres med assistanse fra Preus museum. I tillegg kom det til prosjekter underveis i planleggingen.

- **Østfoldmuseene – Folkenborg museum:**

Her var planen å utføre et nytt fengselsprosjekt i Eidsberg fengsel som fulgte metodeveiledningen tett og testet ut de erfaringene vi hadde fra våre egne fengselsprosjekt. Dette prosjektet skulle etter planen utføres i slutten av mars 2020, men etter 4 nye forsøk i 2020 og 2021 uten å få til å gjennomføre en workshop har samarbeidet dessverre blitt avlyst da tiden som var satt av i Folkenborg museums utstillingsprogram har løpt ut. Vi håper på sikt å få til et nytt prosjekt i samarbeid med museet, men dette vil falle utenfor prosjektperioden.

- **Trastad samlinger:**

Vi skulle etter planen arrangere en workshop under paraplyen NUK (Ny Ung Kunst) ved Festspillene i Nord Norge i 2020. Her var planen at funksjonsnedsatte og funksjonsfrisk ungdom skulle arbeide med egenpresentasjon og i tillegg, underveis i festspilluka, utforme en fysisk utstilling. Tematikken vi ble enige om var «Gjennom mine øyne» og ambisjonen var å ta i bruk alle de tre begrepene vi har arbeidet med til nå. Dette prosjektet skulle etter planen bli utført under festspillene i Nord Norge i juni 2020, men ble utsatt på grunn av pandemien. Prosjektet ble imidlertid utført i mindre skala under Festspillene i 2021 med stor suksess. Erfaringene fra arbeidet med funksjonsnedsatt og funksjonsfrisk ungdom viser tydelig hvor viktig det er å gjennomføre flere samarbeidsprosjekt/prosjekter med nye grupper før en metodeveiledning ferdigstilles. Samarbeidet med Trastad samlinger og Festspillene i Nord Norge vil videreføres med nye workshops i årene som kommer.

- **Perspektivet museum:**

Planen her var å gjennomføre et workshopinspirert formidlingstilbud basert på Cora Sandels liv og målgruppen var multikulturell ungdom i Tromsø. Prosjektet var svært ambisiøst, og ønsket var å benytte seg av prosjektet som et middel for å fylle den ene etasjen i museet med en gradvis voksende utstilling. På grunn av Covid19 har dette samarbeidet blitt skjøvet på, og vi har en intensjonsavtale om å gjennomføre det høsten 2022.

- **Samarbeid med Lee Miller-stiftelsen:**

Etter planen skulle dette resultere i to workshops med ungdom som benyttet seg av frivillig psykisk helsevern i Sussex i England der fokus var å sette søkelys på de problemstillingene de stod ovenfor. På grunn av Covid19 har dessverre dette

prosjektet blitt lagt på is og det er uklart når og om det kommer til å bli tatt opp igjen.

- **Foreningen For Fangers Pårørende (FFP):**

I samarbeid med organisasjonen FFP skulle vi videreføre arbeidet med fengselstematikk, men endre fokus slik at de pårørende fikk uttrykke seg om hvordan frihetsberøvelsen påvirket dem. Opplegget skulle være et samlingsbasert workshopopplegg over lengre tid våren og sommeren 2020. Opplegget skulle bli arrangert og utført i samarbeid med FFPs fagpersonale og målgruppen var voksne pårørende i 3 generasjoner. Dessverre ble dette prosjektet avlyst på grunn av pandemien.

Kort oppsummering av prosjektets resultater og effekter

Resultater

Prosjektet har resultert i at museet i større grad har gitt slipp på definisjonsmakten gjennom å gi deltakeren et rom for ytring og la dem bestemme over sitt eget materiale. Dette har vi oppnådd både gjennom et internt dialogrom i workshopene, men også gjennom å skape et ytringsrom i form av utstillinger og formidling. Prosjektet har bidratt til å etablere en ny form for innsamling av samfunnsdokumentasjon ved museet og resultatene fra workshopene har blitt innlemmet i museets samling.

Ved tre av fengselsprosjektene har museet i samarbeid med lokale aktører stilt ut bilder og tekster i fengslenes nærområde, og fra april - oktober 2021 ble det vist en utstilling ved Preus museum med et utdrag fra alle delprosjektene som var ferdigstilt.

Museet har samarbeidet med Trastad samlinger om en workshop under NUK ved Festspillene i Nord-Norge. I denne workshopen deltok funksjonsfriske og funksjonsnedsatt ungdom.

I samarbeid med Medielinjen ved Horten Videregående har museet holdt workshop og produsert en utstilling med ungdommenes bilder hvor de forteller om deres fristeder under koronakrisen.

Prosjektet har endret kurs underveis, som førte til at vi gjennomførte workshopen 60+, sommeren 2020. Workshopen ble avsluttet med fotobokworkshop.

Gjennom utstillinger lokalt og ved hjelp av innsamlet materiale har museet kunnet formidle materiale som nå er en del av samlingen. Prosjektet har også blitt formidlet gjennom digitale plattformer og gjennom den ukentlige publiseringen *Ukens bilde*.

Fra 2021 ansatte museet prosjektleder som Mangfoldskurator for å videreføre arbeidet. Museet har med dette tatt en ny kurs for egen virksomhet og implementert metoden i egen drift. Dette vil medføre en videreføring av workshopsarbeidet i en form som passer museets overordnede planer. Samtidig betyr det en utvikling av samlingen, hvor fokuset nå også vil inkludere fotografier som viser til personlige fortellinger som en del av fotografiets demokratiserende mulighet.

Synergieffekter

Som en effekt av prosjektet har museet dannet nye og viktige samarbeid samt kontakt med andre institusjoner og personer som vil kunne genere nye lignende samarbeid fremover.

Museet kan i fremtiden benyttes som en ressurs og kan bistå ved hjelp av museets mangfoldskurator, om institusjoner ønsker å videreføre arbeidet i egen drift

En effekt av prosjektet er at museet er blitt mer åpent og inkluderende, bevisstheten rundt inkluderende arbeid tar museet med seg i ytterligere arbeid.

Workshopene kan for noen av deltakerne ha betydd at de har fått ny innsikt om seg selv og sitt liv. Det er kanskje i overkant å si at vi kan ha forandret menneskers liv, men vi har fått tilbakemeldinger fra deltakere og opplevd at noen har skiftet litt kurs, blitt mer håpefulle, eller funnet en kreativ vei og stemme. Et eks. fra fengselsprosjektet var at en deltaker fra pilotprosjektet i etterkant videreførte samtaler med eksistensielle temaer.

Internt på museet har vi startet en refleksjon og debatt rundt mangfold og på hvilken måte vi skal jobbe med dette senere. Prosjektet har fått oppmerksomhet både i medier, men og blant berørte av tematikken. På lokalt plan, har blant annet fengselsledelse på bakgrunn av ytringer i utstillingene offentlig sagt at det er ting som bør forbedres for de innsatte. Det vil si at stemmer er blitt hørt.

Som et resultat av lokale utstillinger i Horten og omtale, har vi lett fått andre samarbeidspartnere til å ønske å være med på fremtidige samarbeid. Blant annet ønsket Voksenopplæringen i Horten svært gjerne å jobbe med museet på bakgrunn av metodikken brukt i prosjektet.

Pandemien har nødvendigvis ført til at vi har måttet gjøre store endringer og skiftet kursen for prosjektet. Den såkalte "spontane" Workshopen 60 + fikk gitt oss erfaringer som vi ellers ikke hadde fått og skapte uventede synergieffekter. Workshopen strakk seg over tid som igjen skapte et godt grunnlag for at det innad i gruppa ble et godt felleskap. I sosiale medier opplevde vi at deltakerne til dels fungerte som gode ambassadører som snakket om museets arbeid og utstillinger. Det ble dannet en 60 + gruppe på Facebook hvor deltakerne fortsatt deler og kommenterer hverandres bilder. Noen av de som bodde i nærheten ble med på fysiske arrangementer på museet, mens andre deltok på digitale arrangementer ved museet som dialog- og formidlingsprogrammet *fotofilosofi*. Synergieffekteten og videreføringen av dette ble en del av prosjektet.

Kort om hvordan prosjektet kan videreføres eller ha overføringsverdi til andre

Endringer i egen institusjon

Den endrede samfunnsrollen er ikke lenger et valg. Å legge til rette for aktiv deltagelse er helt nødvendig for å beholde museets relevans i dagens multikulturelle og teknologiske samfunn med besøkende som har helt andre forventninger og erfaringer enn hva de hadde for bare noen tiår siden. Deltagelse kan skape en mer åpen institusjon og fornye forholdet mellom museum og publikum som igjen er en form for demokratisering. Samproduksjon er kanskje den modellen som i høyest grad utfordrer den institusjonelle oppfatningen av eierskap og kontroll, da dette er partnerskap hvor begge parter definerer sine ønsker og behov og deretter jobber sammen for å oppnå dem.

Målet med prosjektet *TID*, *STED*, *ROM* har vært å bruke fotografiet som et verktøy for å la mennesker som gjerne er definert av andre, dele egne perspektiver og ambisjoner, uten å være begrenset av ytre føringer. De personlige bildene og ordene som har blitt produsert

gjennom prosjektet treffer betrakteren nettopp fordi de er personlige, gjenkjennelige og røffe. De refererer til selvet, i motsetning til de estetisk «riktige», men også upersonlige journalistiske fotografiene. Noe av grunnen til at vi gjennom prosjektet satte søkelys på straffedømte, og senere inkluderte de eldre, er at dette er grupper som det har blitt sagt mye om og gjort flere vinklinger på, men at dette i stor grad har blitt gjort med et blikk som kom utenfra.

Der hvor prosjektet kanskje representerer noe nytt innenfor den norske museumssektorens måte å jobbe på og samle fotografier, er selve prosessen. Fokuset ligger i like stor grad på å ha en demokratisk samproduksjon med undervisning og filosofisk samtale underveis som på å ha et inkluderende tema. Prosjektet var en åpen prosess med stor grad av utprøving. Det var et uttalt mål om å utvikle en metode for å jobbe med fotografi på en demokratisk måte, og slik sett inngår prosjektet i en kulturspesifikk programmeringsstrategi hvor oppsøkende outreach skal bli en viktig del av virksomheten.

Museet satset mye på prosjektet og fra og med starten av 2021 ble det opprettet en ny fast stilling som mangfoldskurator for å implementere metodikken og tydeliggjøre at dette er en langsiktig satsning. For museet betyr dette at arbeidet videreføres og at vi kan arbeide langsiktig med nye innsamlingsprosjekt. Vi har som et resultat av dette allerede begynt planleggingen av prosjekter som har berøringsflater med planlagte utstillinger og vil på sikt kartlegge museets samling for å se hvor det ligger potensiale for å hente inn nye perspektiv som kan tette hull i samlingen og også re-kontekstualisere det materiale vi allerede besitter. Prosjektet har så langt gitt oss tilgang på nye samarbeidspartnere både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Vi er i dag i kontakt med et internasjonalt nettverk med samme satsningsområde og har på sikt en gyllen mulighet til å etablere et nasjonalt og nordisk nettverk med utgangspunkt i prosjektet, samtidig som prosjektet kan bli en viktig inngangsport i allerede eksisterende nettverk.

Kommende prosjekter

Det er allerede gjennomført en workshop rettet mot ungdom i samarbeid med fotograf Paulina Tamara Cid i forbindelse med Skeivt Kulturår i 2022. I tillegg til prosjektet med Perspektivet museum vi ikke fikk til å gjennomføre i prosjektperioden, er håpet at flere av de prosjektene som har blitt avlyst også skal kunne tas opp igjen. Vi har også begynt med et mer langsiktig innsamlingsprosjekt der enkelte av deltakerne fra de gjennomførte workshopene fortsetter å arbeide med nye prosjekter som speiler deres situasjon i en verden som stadig endrer seg. Sammen med Trastad samlinger og Fests spillene planlegger vi en ny workshop i festspilluka 2022. Her foreligger også en avtale om at dette samarbeidet skal videreføres med nye vinklinger i årene som kommer. Høsten 2022 og våren 2023 planlegges det to nye prosjekt i forbindelse med en kommende utstilling med fokus på natur og miljøvern hvor målgruppen er unge voksne.

I samarbeid med instituttet for Arkiv-, bibliotek -og informasjonsvitenskap ved Oslo Met er vi i gang med å utvikle en søknad til «Offentlig sektor-ph.d. – doktorgradsprosjekt i offentlig virksomhet». Søknaden vil i stor grad være en videreføring av arbeidet med metodikken brukt i prosjektet, og vil rette seg mot mennesker med fremmedspråklig bakgrunn i tillegg til at museets mindre prosjekter kommer inn som egne case studies underveis. Dersom søknaden innvilges er planen at museets mangfoldskurator starter arbeidet med doktorgradsprosjektet høsten 2023.

Overføringsverdi og videreføring av metodikken

Prosjekter feiler ofte når man forsøker å gjøre dem målbare. Prosjekter lever gjerne sitt eget liv. Man blir antakelig mer responsiv gjennom å arbeide intuitivt. Ved å være åpen for prosess vil man innse at man kanskje må velge en ny vei for å nå målet.

Som et resultat av prosjektet har vi klart å etablere en arbeidsform basert på et erfaringsgrunnlag. Dette gjør at vi har innsett at den opprinnelige målsetningen om å lage en metodeveiledning nok ikke er den riktige siden overføringsverdien av denne er usikker. Samarbeid har vært en viktig suksessfaktor i prosjektet og erfaringene tilsier at det er gjennom nettopp samarbeid at potensialet for en kortsiktig overføringsverdi er størst. Sånn sett kan man si at overføringseffekten kommer gjennom dialogen – det erfaringsbaserte arbeidet og at en stor avhandling ikke senker terskelen for denne typen arbeid, men snarere har en motsatt effekt. Prosjektet har per dags dato sånn sett ikke ført til en metodeveiledning, men til veiledere som gjennom samarbeid kan skape en levende overføringsverdi.

De fleste kulturarvsinstitusjoner har som målsetning å bli mer samtidsrettede og utføre prosjekter med en relevans for lokalsamfunnet. Ved å bli en ressursinstitusjon som aktivt søker å utføre prosjekter i samarbeid med andre vil vi på sikt kunne spre metodikken og skape en stor overføringsverdi. Gjennom å hjelpe andre med å få et eget erfaringsgrunnlag vil vi på sikt potensielt også klare å skape varige endringer og nye måter å tenke samlingsutvikling på også hos andre institusjoner.

En metodeveiledning i form av en voksende ressursbank snarere enn som en låst mal vil kunne underlette dette arbeidet og på sikt gjøre at metodikken kan stå mer på egne ben. Å utvikle denne formen for ressursbank er et omfattende arbeid og bør være et mer langsiktig prosjekt forankret i forskning. Prosjektet er per dags dato godt integrert i museets drift og strategiplaner, og det er med utgangspunkt i TID, STED, ROM museet ønsker å videreføre arbeidet ved å satse på forskning og samarbeid.

Lenker til publikasjoner, veiledere eller annen relevant informasjon knyttet til prosjektet

- *Marianne Frøystad Walderhaug, Filosofiske samtaler med innsatte i fengsel, En fordypning i samtalens form og innhold, 2018*
- *Kathrin Pabst, Museumsetikk i praksis, 2016*
- [Kriminell kunst - Røverradion - NRK Radio](#)
- [– Bildene deres ga oss et nytt syn på frihet \(filterpartner.no\)](#)
- [Prosjektet TID STED ROM | Preus museum](#)

Regnskap

Prosjektregnskapet skal settes opp på en slik måte at det kan sammenholdes med innsendt budsjett. Tilskudd fra Kulturrådet og andre offentlige tilskuddsytere, herunder kommunale og fylkeskommunale tilskuddsytere, skal spesifiseres. Det samme gjelder bidrag fra samarbeidspartnere, sponsorinntekter/gaver, egeninnsats og eventuelt annen finansiering.

Avvik på mer enn 10% mellom prosjektregnskap og budsjett i søknaden skal kommenteres.

Finansiering av tiltaket		
Finansieringskilde	Kommentarer	Beløp
<i>Kulturrådet</i>		<i>1.600.000</i>
<i>Egeninntekt</i>		<i>1.100</i>
<i>Egeninnsats</i>		<i>1.151.434</i>
Totalt:		2.752.534

Utgifter	Kommentarer	Beløp
<i>Personalkostnader Prosjektleder (PHE) 60% og prosjektassistent (MHS) 20%</i>	<i>Det ble når det kom til personalressurser ansett som mest fordelaktig å dele ansvaret snarere enn å kun ha en prosjektleder. Dette lettet litt på arbeidstrykket og avhengigheten av en person samtidig som det muliggjorde at andre medlemmer av museets stab kunne bidra inn i prosjektet.</i>	<i>2.071.806</i>
<i>Ekstra lønnskostnader (Ingri Østerholt 4 mnd. verk, Monika Sjøe 1,5 mnd. verk, Kristin Aasbø 0,5 mnd. verk, Maja Holst Svendsen 2 mnd. verk ut over 20%)</i>	<i>I forbindelse med workshops, utstillinger, registrering mm. bidro museets øvrige stab ved behov.</i>	
<i>Administrasjonsutgifter</i>	<i>Revisjon</i>	<i>20.000</i>
<i>Varer og tjenester</i>	<i>Honorar og reiseutgifter mm. eksterne bidragsyttere</i>	<i>476.200</i>
<i>Andre utgifter</i>	<i>Løpende utgifter i forbindelse med workshops og utstillinger</i>	<i>184.528</i>
Totalt:		2.752.534

Revisjon

Ved tilskudd over kr 400 000 skal prosjektrengskapet kontrolleres av statsautorisert eller registrert revisor, eventuelt av kommunerevisjon eller annet offentlig revisjonsorgan. I tillegg til ordinær revisorgjennomgang skal det særlig bekreftes at regnskapsført tilskudd samsvarer med tilskudd i henhold til tilskuddsbrevet og at andre offentlige tilskudd er spesifisert i regnskapet.

Revisor skal være kjent med vilkårene som framgår av tilskuddsbrevet. Revisoruttalelse skal vedlegges sluttrapporten.